

զիս նոր գիւտի մը ուշադիր ընելու հա- մար. հոն իր սեղանին վրայ կը հանգչէր Սաւալանեանցի աշխատութիւնը. ակնարկ մը կը բաւէր տեսնելու համար իրեն վի- ճակուած այդ դժուարագոյն և աղերախոտ աշխատանքը: Ըստ իս ոչ մէկ գնահատանք կը բաւէ Մեսրոպ Սրբազանին իր այս թարգմանութեան, աւելի ճիշտ պիտի ըլ- լար ըսել՝ վերստին խմբագրութեան հա- մար:

«Թարգմանչին զեկոյցէն» վերջ Սրբա- զանը կու տայ հեղինակին համառօտ կեան- քը՝ որ կը հասնի մինչեւ էջ 136. հոս գետեղուած է հեղինակին ոչ յաջող մէկ նկարը:

Տպագրութիւնը մաքուր և յաջող՝ իրա- պէս պատուաբեր է Ս. Յակովբեանց հա- մեստ և սահմանափակ միջոցներով տպա- գրատան, և արդար է անոր մշակները գնահատել:

Հեղինակին Յառաջաբանը կը հասնի մինչեւ էջ 6, որմէ վերջ կը սկսի Երու- սաղէմի պատմութիւնը 1981 Ն. Ք.: Այլ- եւս հետզհետէ կը քակուին պատմութեան մութ ծալքերը. Երուսաղէմ իր օտար և Հայ անցեալով կը պարզուի, հետաքրքրա- կան և հարուստ: Պատմութիւնը զրուած ըլլալով 1872ին, այսինքն կէս դար առաջ, կարելի չէ անկէ կատարելութիւն ակնկա- լել: Այդ երկը կարեւոր է որովհետեւ հոն հաւաքուած են «Ազգային պատմիչներէ զատ Եւրոպացի հեղինակներ, գլխաւորա- բար Միշօ Ֆրանսացիին խաչակիրներուն պատմութիւնը, ու եւրոպական լեզուներով գիւտնական զրուածիւններ, նաեւ հին թղթակցութիւններ և Ս. Աթոռիս ձեռա- գիրներու յիշատակարանները»: այսպէս այս երկու հատորները կ'ըլլան օգտակար աղբիւր մը Սաղեմական ուսումնասիրու- թեանց համար:

Մեսրոպ Ս. կ'ըսէ. «Գրքիս ուշադիր ընթերցողը պիտի տեսնէ թէ անձանօթ

եղած են Սաւալանի պատմական հետա- զօտութեանց այժմեան քննական մեթոտ- ները». և ինչ որ հերքուած են հիմա, անիկա իբր ստոյգ ընդունած է երբեմն, և տեղ տուած է իր Պատմութեան մէջ. (էջ 6):

Մեսրոպ Ս. հակառակ իր ծանր աշ- խատանքին՝ շատ կարեւոր յաւելուած մըն ալ տուած է, որ աշխատութեան ամենա- թանկագին մասերէն կարելի է սեպել, այդ՝ Երուսաղէմի 586 զանազան արձա- նագրութեանց արտագրութիւնն է, որոնցմէ 70ը հեղինակինն են, իսկ մնացեալը Մես- րոպ Սրբազան ինք հաւաքած է: Այսպէս կ'ըլլայ մեծագոյն ծառայութիւն մը դժուարամատչելի այդ արձանագրութիւնները առաջին անգամ հրատարակելով և դիւրաւ տրամադրելի ընելով: Սրբազանին է նաեւ հատորներուն կենսական մասը կազմող Այբբենական ցանկը:

Անշուշտ մեծ ակնկալութեամբ կը սպա- սենք հրատարակուած տեսնելու «Եկեղե- ցական զգեստներու, անօթներու, սպասնե- րու, զարդերու, խաչերու, գաւազաններու, զրեանց կողբերու, վարագոյրներու, պատ- կերներու, պղնձեղէններու, ինչպէս նաեւ արտաքին կալուածներու, և այլն», բազ- մաթիւ յիշատակարաններ, որոնց ամէնքը եթէ մէկտեղ ամփոփուելու ըլլային՝ կրնա- յին ստուար հատոր մը լեցնել. (էջ 1219):

Սաղէմի արդի ուժերը և իրենց գործու- նելութիւնը մեզի ամէն յոյս կու տան ակըն- կալելու որ այդ հատորը կամ հատորները ի մօտոյ լոյս կը տեսնեն, մանաւանդ Մես- րոպ Սրբազանէն կը սպասենք ատիկա, նաեւ իր Երեմիա Չէլէպի պատմութիւնը ու Երուսաղէմի Գիւտնը, իր թանկագին և բազմաթիւ վաւերագրութիւններով, կոն- ղակներով, տեղեկագիրներով, հրովար- տակներով ու նամակներով, որոնցմէ ցան- կալի նմոյշներ երեւցան հերուան «Սի- օն»ներուն մէջ:

Յ. ՔԻՐՔԵԱՆ

Գ Է Օ Յ Ֆ Ո Ն Բ Ե Ր Լ Ի Շ Ի Ն Գ Ը Ն

Ե Ր Կ Ա Թ Ա Ջ Ե Ռ Ն

Գրեց՝ ԳԷՕԹԷ

ԹԵՂԻ ԵՆԿՈՐ-ԳՐԻԳՈՐ

(Շար. տես Բազմալէզ 1932, էջ 188)

Ետքաստուղըն

Հանց Ֆոն Սելրից, Գեօց

Սելրից. — Ամէն մարդ պիտի շնորհաւորէ ձեզ, որ Նիւրնբերգքիներուն դէմ կռիւ հրատա- րակեցիք:

Գեօց. — Սիրտս պիտի ուտուելով հատնէր, եթէ երկար ատեն հաշիւնին չտեսնէի: Շատ պարզ է որ անոնք Բամբերգքիներուն մատնեցին իմ սպասեակոս: Պիտի յիշեն զիս:

Սելրից. — Հին քէն մը ունին ձեզի դէմ: Գեօց. — Եւ ես՝ անոնց դէմ. ինձի համար աւելի լաւ է, որ իրենք սկսան:

Սելրից. — Կայսերական քաղաքները և քա- հանաները սկիզբէն ի վեր միասին են եղած:

Գեօց. — Պէտք ունին ատոր:

Սելրից. — Խեղճներն պիտի անիծենք:

Գեօց. — Յոյսս ձեր վրայ է: Տայր Աստուած, որ Նիւրնբերգի քաղաքատեղը, ոսկի շղթան վզին՝ մեզի հանդիպէր. թող տեսնէ ու զարմա- նայ, այդ խորամանկը:

Սելրից. — Կ'իմանամ, որ Ուայզլինգըն դար- ձեալ ձեր կողմն է: Մեզի կը միանայ:

Գեօց. — Գեւ չէ. պատճառներ ունի, թէ ինչու հրապարակաւ դեռ մեզի պէտք չէ օգնէ. բայց ատենի մը համար կը բաւէ, որ մեզի դէմ չէ: Այն քահանան առանց իրեն այն է, ինչ որ է պատարագի հանդերձը առանց քահանային:

Սելրից. — Ե՛րբ կը մեկնինք:

Գեօց. — Վաղը կամ միւս օր: Շուտով հիմա Բամբերգի և Նիւրնբերգի վաճառականներ կու գան Ֆրանկֆուրտի տօնավաճառէն: Լաւ որս մը պիտի ունենանք:

Սելրից. — Աստուած տայ: (Կը մեկնեն)

Բամբերգ

Արըւշայտի սենեակը

Աղրիկայտ, Նամիշտ

Աղրիկայտ. — Հոս է ան, կ'ըսես: Հաւատալս չի գար:

Նամիշտ. — Եթէ զինքը անձամբ տեսած չըլլայի, պիտի ըսէի՝ որ կը տարակուսիմ:

Աղրիկայտ. — Եպիսկոպոսը պէտք է Լիբե- տրատուը ոսկի շրջանակի մէջ առնէ. զլուխ = գործոց մը ըրաւ ան:

Նամիշտ. — Ձինքը տեսայ, երբ դղեակէն ներս կը մտնէր. ճերմակ ձի մը նստած էր: Ձին խրտչե- ցաւ՝ երբ կամուրջն հասաւ, ու չէր ուզեր տեղէն երբեք: Ժողովուրդը բոլոր փողոցներէն վազած էր՝ զինքը տեսնելու: Կ'ուրախանային ձիուն յոտութեան վրայ: Ամէն կողմէն կը բարեւէին զինքը, և նա ամէնուն ալ շնորհակալ կ'ըլլար: Հաճոյալի անփութութեամբ մը նստած էր վրան, և շողքորթելով ու սպառնալով անցուց վերջա- պէս ձին մեծ դռնէն, Լիբետրատուը միասին, և քիչ զինուոր:

Աղրիկայտ. — Հանեցա՞ր անոր:

Նամիշտ. — Շատ քիչ մարդ իրեն պէս լաւ թուած է ինձի: Կայսեր կը նմանէր, հոս, (ցոյց կու տայ Մաքսիմիլեանի նկարը) կարծես թէ անոր որդին ըլլար: Քիթը միայն աւելի փոքր, նաեւ ժպտուն բաց = գորշ աչքեր, ինչպէս նաեւ խարտեաչ, գեղեցիկ մազ, և մեծցած ինչպէս պուպրիկ մը: Կէս տխուր գիծ մը՝ դէմքին վրայ = չեմ գիտեր = այնքան հաւնեցայ իրեն:

Աղրիկայտ. — Հետաքրքիր եմ՝ զինքը տեսնե- լու:

Նամիշտ. — Ձեզի յարմար պարոն մը պիտի ըլլար:

Աղրիկայտ. — Խենթ:

Նամիշտ. — Մանուկներ և խենթեր:

(Լիբետրատու կու գայ)

Լիբետրատու. — Ուրեմն, յարգելի տիկին, ինչ շահեցայ:

Աղրիկայտ. — Եղջիւրներ՝ քու կնոջմէն: Որով- հետեւ այնպէս կ'երեւայ, որ շատ մը դրացիներ ու պատուաւոր տանտիկիներ ձեր շողակրա- սութեամբ իրենց պարտականութենէն դուրս հանած էք:

Լիբետրատու. — Այդպէս չէ, յարգելի տի- կին. իրենց պարտականութեան բերած եմ, ըսել կ'ուզէք. որովհետեւ երբ ատիթը կու գար, կը շողակրատէի իրենց հետ իրենց ամուսիններուն անկողին վրայ:

Աղրիկայտ. — Ի՞նչպէս զինքը հոս բերիք:

